

הלכות שבת סימן שסב

פאר הגולה ריח

אסור, האלא-אסורין כל פרצה מהם (מו) פחותה (מו) משלשה טפחים: ט (מה) *פרוץ בעומד, מטר, (מט) בין בשתי (נ) בין בערב, 'ובלכד (נא) שלא יהא במקום אחד פרוץ יותר מעשר, (נב) אכל עד עשר אמות מטר מפני שהיא כפתח: י האם עשה צורת פתח, (נג) אפלו לפרצה יתרה מעשר (נד) מטר. ונאפלו לא נעץ אלא ארבעה קונדיסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח (נה) על גביהן, מטר. (נו) והגוי מלי בהצר ומבוי שיש בהם דיוורין, *אכל בכהעה לא מהני⁽³⁰⁾ *בשפול הרוחות

אלף דפתיוני י שם ברכי הרי"ש סימן י בפרוש משני

באור הלכה

כ'ישחוא קני, עין שם כל אחד כדיתו: * פרוץ בעומד מטר בין בשתי בין בערב. עין במשנה ברורה כמה שפסקתי דלענין ערב לא משפחה לה. ואבאר דברי: הגה אף דבבית יוסף כתב לבאר דברי השו"ע, דאף דבאמרא אנני לענין ערב בעומד מרבה על הפרוץ, מפל מקום לפי מאי דאנן קמא לן דפרוץ בעומד נמי ערבי, הוא הדין בערב נמי דיתא הכי, אכל בעל-עצמו אי אפשר לומר פן, דבערב היכי משפחה לה, דאם הנה פרוץ בעומד וכוונן שפעה למעלה פס של שלש ימחצה טפחים והחלל נמי שלש ימחצה טפחים וכלמא פס של שלשה טפחים, דהכלא הכי אין מחיצה קלה לא ניכח להמיר בנה מחמת פרוץ בעומד, דכיון עיש אורי למעלה מהפס העליון עד לרקיע, אפרוץ אחי אוריא דהאי גיסא יתבאי גיסא [הינו החלל שבאמצע] ומבטלי לה להפס, ודוקא בעומד מרבה על הפרוץ⁽³¹⁾, גוון שהיה הפס ארבעה ובאמצע שלש, או לא אמרין אחי אוריא ומבטלי לה, אכל לא כשהפרוץ שוה לעומד⁽³²⁾, וכדמכתב בהדרא בסוגיא דף י עמוד ב, דאפלו למאן דאמר פרוץ בעומד מטר, אם יש אור משני הצדדים אחי אוריא ומבטלי לה⁽³³⁾, והשמיך דבר זה בתוספת שבת לרינא לענין שמי, עין שם, ועל-כרחי צריך לומר דהטור לא בדיקא נקט 'פרוץ בעומד' לענין ערב, וכמו שכתבנו במשנה ברורה, ודברי הבית יוסף צריכים עיון גדול⁽³⁴⁾, ודע, דהא דקמא לן פרוץ בעומד מטר, הוא אפלו כל הערבע מחיצות צשויות פן, ורצה מהם דיתא שם במשנה ובלכד שלא יהא הפרצות יתרות על הבנין, דמניי משפחה בכל הסהף: * אכל בכהעה לא מהני וכו'. מקשימת הטור ושלחן ערוך וכן מקצור פסקי הרא"ש ומתוספת דברי הפתחול 'אילמא' משמע דאפלו בעשר לא מהני בכהעה, אכן מהביר הירושלמי שהובא ברא"ש משמע דהדא דדוקא ביהוה מעשר לא מהני אכל בעשר מהני אף בכהעה, ולמה נאמר שהרא"ש יחלק על זה [וכן משמע קצת משפטיה הסיניא דילן דקאמר 'אילמא בעשר' וכו' ולא משני דברי יוסון אנוי בכהעה, עין שם]. ולידנא בודאי יש להקלה⁽³⁵⁾ ולסמך אפסיג וסמך שכתבו בהדרא להקל בזה, אחר-כך נצאחי בתיי אדם שפכת גיסין בהדרא להקל. ודע עוד, דאם עשה ר' קונדיסין ברשות הרבים בצורת-הפתח, בודאי לא מהני אף בעשר, דהא קבאר לקמן בסימן שסד דאין מערבין רשות-הרבים מי אם גדולות: * בשפול הרוחות על-ידי צורת הפתח. הפרוץ-גדלים נוספך בסימן שסג

משנה ברורה

הפרוץ לגובה ואפלו אם העומד גופא שבשני העדדים אינו במלואו, (לא) אלא יש בכל אחד גספן פרצה אלא שהעומד רבה עליו, נחשב על-ידיה פאלו פלו עומד ומתפטר הפרוץ שבאמצע, כגון שהיה שטח הרוח רחב חמשה-עשר אמה⁽³⁶⁾, ונשאר בקצה הפתח אמה ונפרץ אמה ונשאר עומד שני אמות, ואפלו פרצה גדולה של שבעה אמות, ואפלו עומד שני אמות ועוד פרצה אמה ועוד פס אמה בקצה השני של הפתח, נחשב זה פאלו עומד מרבה על הפרוץ⁽³⁷⁾: (מו) פחותה וכו'. דהני לכוד ובעומד דמי, ועל-כפן אפלו אם כלא זה היה שם פרצה גדולה, כגון שמתדיק שטח אוחו הרוח אחת-עשרה אמה, והנה שם פרצה של חמשה אמות במקום אחד ובששה אמות הנותרים הנה ככלן פרצות קטנות של פחות פחות משלשה טפחים, (נב) חשבינן אומן הפרצות כאלו הן סתמות ונמצא שהעומד מרבה: (מו) משלשה טפחים. ואף דבפרוץ בעומד, מבאר בסעיף ט דעד עשר אמות נחשב לפתח - בפרוץ מרבה, אפלו על-ידי פרצות של שלשה טפחים גספן אסור, משיח דהעומד מתפטר לגובה: ט (מה) פרוץ בעומד מטר, דלא צריך שיהא העומד מרבה על הפרוץ, אפלו אם שוין הם גספן מטר בין שאין הפרוץ מרבה, ואפלו כנגד הפרוץ (נג) מטר לשלשל, דמש על זה דין מחיצה שלמה: (מט) בין בשתי. שעומד על-גבי קרקע בגובה, ויש (ל) חללים רחבים בתוך הפתיחה עד שהפרוץ הוא שוה לעומד: (ג) בין בערבע⁽³⁸⁾, דע, (ל) הך מחיצה צריך שלא יהיה בתחתיתו⁽³⁹⁾ חלל שלשה טפחים⁽⁴⁰⁾ ודאם היה פו חלל שלשה טפחים, אפלו למעלה עשה השבעה טפחים בלא שום חלל ונמצא שהעומד מרבה על הפרוץ, או שהיה למעלה עשרה טפחים שלמים, גספן לא מהני, דהוי לה מחיצה שהגדלים בוקעין מחייה; וכן אם המחיצה הנה למטה גבה ששה טפחים⁽⁴¹⁾, (ל) והרחיק שלשה טפחים שלמים והעמיד למעלה עוד פס והשלימו לעשרה טפחים, גספן לא מהני, אף שהעומד מרבה על הפרוץ, (ל) דאחי אוריר של חלל שלשה טפחים שפכת הפס ואוריר שלמעלה מן הפס עד לרקיע ומבטלי לה להפס שבאמצע⁽⁴²⁾; (לז) וכן אם עשה למטה בתחתיתו שלשה טפחים וכן למעלה שלשה טפחים ובאמצע נשאר רחב ארבעה טפחים חלל, אף שבסוף-הכל יש עומד של ששה טפחים ומרבה הוא על החלל שבתחתיתו, לא הוי מחיצה, דאחי אוריא דלמעלה והאוריר ארבעה טפחים שבאמצע ומבטלי לה להשלשה טפחים, אכל אם עשה למעלה ארבעה טפחים ובתחתיתו שלשה טפחים ובאמצע נשאר שלשה טפחים חלל, בזה לא אמרין דהאוריר מבטלי לה להארבעה טפחים עומד שהאוריר שפכתו אין יכול האוריר להבטל, דאחר-כך האוריר כבאור הלכה, והנה בזה הציור שציירנו העומד מרבה על הפרוץ, ופרוץ בעומד לא משפחה לה בערב, כמו שכתבנו בבאור הלכה, והנה לשון זה של המחבר הוא נובע מלשון הטור, ונראה דהטור לא דוקא נקט 'פרוץ בעומד' לענין ערב, ומשום שתי נקטה, ומדע, דבפסקי הרא"ש לא כתב שם רק דעומד מרבה על הפרוץ ממיר בערב. ועין בבאור הלכה: (נא) שלא יהא וכו'. דעל-ידיה נחשב כל הפתח כאלו אינו, ואפלו העומד מרבה על הפרוץ: (נב) אכל עד עשר. ועד בכלל: י (נג) אפלו וכו'. דשוב אין נחשב המקום ההוא לפרצה: (נד) מטר. נאפלו בשפול הארבעה רוחות הנה פהן פרצות פאלו⁽⁴³⁾: (נה) על גביהן מטר⁽⁴⁴⁾. לשלשל בתוך, דכרפנות שיש בהן פתחים חשיבי: (נו) והגוי מלי בהצר וכו'. רוצה לומר, שנפלו במליה ועשה שם קונדיסין בצורת פתחים,

שער הצייון

וכן כתב לרדא באור ודוע האפלו משתי רוחות הוי עומד והובא בהגהות אשר"י ובמגן אברהם סעיף-קטן טז] וכן משמע ברש"י באומה סוגיא, ומה שכתבתי בשם יש אומרים, מטום דדעת הרשב"א בצבורת-הקדש והרי"ז [הובא בשלח-גבורים] דעומד משתי רוחות לא נקרא עומד מרבה על הפרוץ, ודע עוד, דאף לרעת האור ודוע דמשני רוחות הוי עומד לבטל הפרוץ, ודוקא שהיה עומד רק על-ידי לבד לא מצטרפי לבטל הפרוץ, וכמו שהובא בהגהות אשר"י בשמו, ועין שם באור ודוע שמהן כה סתירת הסוגיא לענין עומד מרבה על הפרוץ משתי רוחות, אכל מהביר התוספות והרשב"א שפרעו באפן אחר מוכח דלידדחו אין חילוק פה בין עומד גמור ובין עומד שעל-ידי לבד, מפל מקום להלכה אין להקל בזה מאחר דלדעת הרשב"א ורי"ז בלא הכי בעומד מרבה על הפרוץ משתי רוחות לא חשיבי עומד מרבה, וכנ"ל⁽⁴⁵⁾: (ל) דחשיבי זה בעומד, וכדלקמן בסימן שסג סעיף לה, ימציא למאן דסיבירא לה דמשתי רוחות גספן חשיבי עומד, אפלו בכהאי פוגא הוי עומד: (לג) מבאר בכהי מקומות: (לד) גמרא ואחרונים: (לז) והוא הדין אם הנה הפרוץ במקום אחד, שחצי הפתח נפרץ. ועין פריש סימן שסח לענין אם הפרצה הנה בראש הכבוי, והלענין חצר יש עוד פללים אחרים, עין ריש סימן שסח: (לה) גמרא: (לו) דאם לא הוי שלשה טפחים שלמים הוי לבד: (ל) גמרא: (לס) תוספות והרשב"א, וכל-ישפן להרשב"א והרי"ז בלא הכי לא מהני דמי עומד משתי

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן שֶׁסָב

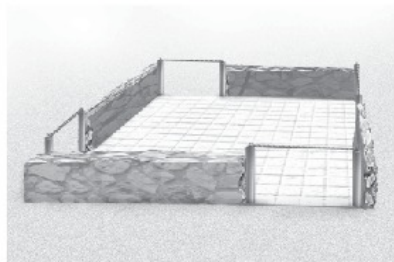
ביאורים ומוספים המשך

ומעליה תקרה, שבאופן זה מפסיקה התקרה בין המחיצה לאויר שלמעלה, ואין האויר שלמעלה מבטל את העומד ג' ומחיצה, וניתר מדין פרוץ בעומד.

[משנ"ב ס"ק נד]

ואפילו כשקל הארבעה וחות היה קהן פרוצות כאלו³⁵.

(35) כזה ו

[משנ"ב ס"ק נה]

על גביהן מקור³⁶.

(36) ואם המשקוף רחב כרוחב המזחות, ראה מה שכתבנו לעיל סי' שמו ס"ק לא.

[ביה"ל ר"ה אבל בבקעה]

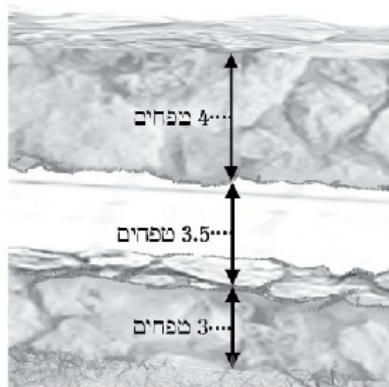
ילדינא קודאי יש להקל³⁷.

(37) אמנם החזו"א (ארוח סי' ע ס"ק יא) כתב שאסור אפילו בעשר אמות, וכמו שמשמע בשו"ע.

[ביה"ל שם]

נדברי הביתרוסוף צריכים ציין גדול³⁴.

(34) החזו"א (שם סי' טח ס"ק יז) תירץ, ששייר מקרה של פרוץ בעומד בערב, כגון שעשה סמוך לקרקע מחיצה בגובה ג' טפחים, ומעליה השאיר ג' טפחים ומחצה פרוץ, ומעליהם עשה מחיצה

בגובה ד' טפחים כזה ו, שבאופן זה יש בין טפחים הסמוכים לקרקע ג' ומחצה פרוץ ומעליו ג' ומחצה עומד, ולענין עומד מרובה אין מצרפים את מה שלמעלה מן טפחים [כמו שנתבאר בהערות לעיל], ומימ העומד אינו מתבטל על ידי האויר שלמעלה בצירוף האויר

שבאמצע מדין 'אחי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי ליה', שלענין זה מועיל מה שעשה עוד חצי טפח מעל הוי טפחים להחשב בעומד ד' שהוא מרובה על הפרוץ.

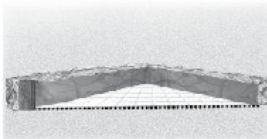
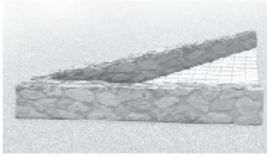
ובמקום אחר (שם ס"ק טז) הביא עוד מקרה, כגון שעשה סמוך לקרקע מחיצה בגובה ג' טפחים, ומעליהם השאיר ג' טפחים ומחצה פרוץ, ומעליהם עשה מחיצה בגובה ג' ומחצה טפחים,

הלכות שפת סימן שסג

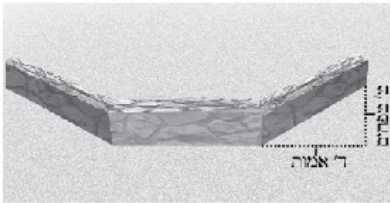
ביאורים ומוספים המשך

בשטחי המחיצות קרובות זו לזו בשיעור אלכסון של מרובע, בלומר שהן בוטות של 90 מעלות, אבל אם הן יותר קרובות זו לזו כוה **ו**, הריהן כשלוש מחיצות מן התורה אפילו בלא לחי, כיון שהן סותמות יותר מב' רוחות, מאידך, במקום אחר (שם סי' עד ס"ק טו) כתב שאם עשה שתי מחיצות כמין גאם ועשה לחי, יתכן שנחשב לרשות היחיד בין המחיצות באלכסון אפילו אם שתי המחיצות רחוקות זו מזו יותר מאלכסון של מרובע כוה **ו**, והיינו דוקא אם אפשר לרבע בהן די על די טפחים, ולפי המבואר להלן

בשם החזו"א ששיעור התחלקות האורך ממחיצת הרוחב הוא לפחות בשיעור תל המתלקט, גם כוה צריך שמחיצת הרוחב תעלה מעל קו מחיצת האורך בשיעור תל המתלקט. דהוסיף, שכמו כן מקום המוקף מחיצות בצורת עיגול, בין שהחיקף הוא כחצי עיגול ובין שהוא חלק מעיגול, נחשב לג' מחיצות, וסיים בצ"ע בכל זה.

ולענין מקום שיט לז' שלש מחיצות שנחשב לרשות היחיד מן התורה, כתב (שם סי' עד ס"ק ט) שאם הדפנות שמצפן ומדרום הן באלכסון

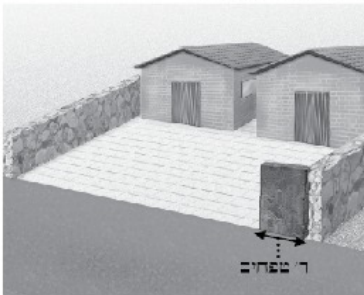

כלפי חוץ, באופן שבמשך די אמית של מחיצת צפון אינה גוררת ממזרח למערב שיעור י' טפחים כוה **ו**, אין נחשבות למחיצות, ואין המקום שביניהן נחשב לרשות היחיד, וסיים בצ"ע.

ומלשון החזו"א שם משמע שגם הביה"ל לא התכוין שיהיה כל הריבוע שכנגד הלחי רשות היחיד, אלא רק באלכסון. דמונה לזה מצינו בגמרא (סוכה ז' א) לענין טפח שמעמיד ינגד ראש תור, שאינו מתיר אלא באלכסון, כמבואר במהרש"א שם (די"ה בפירושו).

[שו"ע ס"ב]

תצו שנפרץ במלואו, עד עשר אמות נקר בפס רחב ארבעה טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ(4).

[שו"ע שם]

ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרוץ, די בשני פסין של שני משוויין(5).

(5) ולהלן (ס"ק קכה) כתב, שצריך להזהר להעמיד אותם בשוה זה המושך במילואים עמוד 8

החזו"א (שם ס"ק ה) שמלשון הט"ו (וי"ד סי' רפז ס"ק ג) נראה שכיון שניכר שהתקרה בשכיבה הרי זה כשר.

[משנ"ב שם]

שצריך לקיות צורת הפתח(6).

(6) ולענין רוחב חלל צורת הפתח, ראה לקמן (סי' תרל ס"ק ט) לענין סוכה, שהביא מחלוקת אם צריך שיהא רוחבה די טפחים או לא. ולענין מוחה, כתב הש"ך (וי"ד סי' רפז ס"ק ב) שלדעת רש"י והמרדכי והטור צריך שיהא רוחב הפתח די טפחים, והתוספת שבת (ס"ק כה) הביא את דברי הש"ך, וכתב שכל שכן לענין מחיצות שבת שצריך שיהיה רוחבה די טפחים, וכן כתב החזו"א (ארוח סי' עז ס"ק ה) שלדעת הטור צריך שיהיה הפתח רחב די טפחים, ובמקום אחר (שם סי' עא ס"ק ה) צידד שגם הרמב"ם מודה בזה, ושם (ס"ק ד) משמע בדבריו שמי"ג טפחים ודאי צריך, ונורת הפתח הגבוהה מכו' אמה, כתב בביה"ל לקמן (סי' שסג סכ"ו די"ה אבל) שבשדה,

וצורת הפתח הנמוכה מ' טפחים, כתב במשנ"ב לקמן (שם ס"ק צג) שהאחרונים הסכימו שפסולה.

ועוד פרטים בדיני צורת הפתח, ראה לעיל סי' שמו ס"ק לא, וסי' שנו ס"ק י, ובביה"ל סי' שנה סי' די' אבל, ובמשנ"ב לקמן סי' שסג ס"ק כג, כו, כת, צג, קיג, ובשעה"צ שם ס"ק יא, טז, יט, לו, פז, ובביה"ל שם סי' ד"ה צריך, ובמה שכתבנו במקומות אלו.

סימן שסג

דיני מבוי וְלחי

[משנ"ב ס"ק ב]

שעור ארבע אמות(1).

(1) ולטלטל ממקום זה לברמלית, ראה בביה"ל לעיל סי' שמו ס"ג די"ה ומותר, ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב שם]

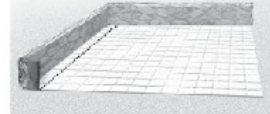
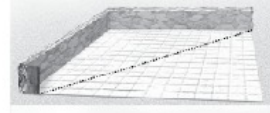
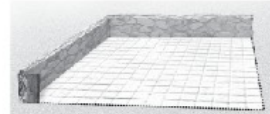
ואי נחיר קנה יבואו לטלטל גם בשית-הקרבנים(2).

(2) טעם נוסף כתב רבינו יהונתן (עירובין א, א בדפי הרי"ף די"ה מבוי), כדי שלא יבואו לטלטל מרשות הרבים להוכיח, שכיון שנפרץ במלואו לרשות הרבים ועושה הוא אליה, יאמרו שיש למבוי דין רשות הרבים, ולכך הצריכו הכמים היצר כדי להבדילו מרשות הרבים.

[ביה"ל די"ה אסרו]

ודע, דאין נפקא מינה לדעה 1 אם שתי המחיצות היו קמין ג"מ(3).

(3) והחזו"א כתב (ארו"ח סי' עב ס"ק י), שאם המחיצות עשויות כמין גאם ועשה לחי סמוך לאחד מהבתלים, אין נעשה כל שטח הריבוע רשות היחיד כוה **ו**.

ואפילו שטח האלכסון שבין שתי המחיצות כוה **ו** אינו רשות היחיד, אלא רק השטח שכנגד הלחי בקו ישר כוה **ו**.

עוד כתב (שם ס"ק ו) שמה שהשטח שבין שתי מחיצות כמין גאם אינו נחשב לרשות היחיד מן התורה, היינו

מילואים הלכות שבת סימן שסב המשך מעמוד 436

[משנ"ב שם]
ואם תקנה שלמעלה מחיוב בין קנה לקנה, שנתקק קצת בקנים⁵⁸.
(53) כזה

[משנ"ב שם]
אם ציאו בקנה בקנה עם הקנה ממש שאין הקנה העומד בולט למעלה מן הקבל⁵⁹.
(52) כזה

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד רט

(החדשים, עירובין פט, ב) אין צריך לעשות שם תיקון, ולדעת השו"ע הרב (סי' שמה סכ"ג) צריך לעשות תיקון, (וראה מה שכתבנו בזה בבחייל לעיל סי' שמה סייט דיה ג).

[שעה"צ סי"ק ב]

אפי' צריך דמאי זיקא ודמאי זיקא וקבשל לה⁶⁰.

8) ואם הפס רחב יותר ממקום הפירצה, כתב החזו"א (ארו"ח סי' עד ס"ק יג) שדינו שזה בזה לדין לחי, וביאר דבריו, שלענין לחי פסק השו"ע להלן (סי' ה) שהוא צריך להיות בתוך ג' טפחים סמוך לכותל, והביא המשני"ב שם (סי' כב) מהלוקת הפוסקים בטעם הדבר, האם משום שאם לא כן יאנו איראי וכו', או משום שאם לא כן פסולה המחיצה מדין מחיצה שגדיים בוקעים בה, והנפקא מינה בין הטעמים, כתב המגיא (סי' ה) שהוא באופן שהלחי רחב יותר ממקום הפירצה ולכן יכול להתיר מדין עומד מרובה, שלטעם הראשון מועיל, ולטעם השני אינו מועיל (וראה בשעה"צ שם סי' יג), ולדעת החזו"א גם בפס תלוי הדבר במהלוקת הפוסקים הנ"ל.

[ביה"ל ד"ה טפח]

אך לכתחלה דעת הממיראנים דנקמן להחמיר בדבר⁶¹.

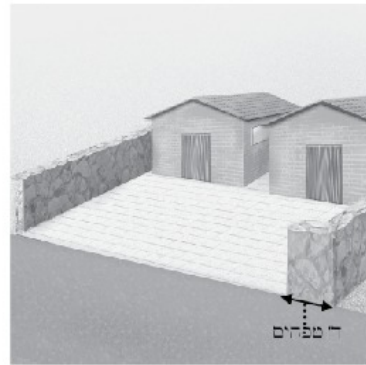
9) שאם נפל הכותל ונשתתיר ממנו מעט משני הצדדים, צריך שישאיר לפחות טפח בכל צד כדי להתיר מדין פסין, ואם פרץ את הכותל בידים והשאיר ממנו בכונה לשם פס, הסתפק הדעת תורה (כאן) האם נחשב שעשאו לשם פס ודי במשהו, או שדינו כנשתתיר שצריך לכתחילה טפח.

כנגד זה, כך שלא יבלוט אחד לחוץ יותר מחבירו, וראה בבחייל להלן (כ"ל ד"ה שצרו) ובמה שכתבנו שם.

[שו"ע שם]

והוא הדין לנשתתיר מהם פתל רביעי פניו פשעור ארבעה טפחים במקום אחר⁶².

(6) כזה

[משנ"ב סי"ק ד]

רוצה לומר, למקום האסור לה⁶³.

ד) ואם נפרץ למקום פטור, כגון שנפרצו מחיצות גג שגובה עשרה טפחים מקרקע רשות הרבים או פרוץ הוא לאויר רשות הרבים למעלה מ"ו שהוא מקום פטור, כתב בשו"ת אבני נור (ארו"ח סי' רפט) שלדעת האבן העזר

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד 438

הפסק ממשי, וכדעת הגאון מטשיבין.

וכתב, שלכאורה מדברי השעה"צ כאן יש להוכיח שלא כדעת הגאון מטשיבין, שכן כתב השעה"צ שאם חלק הקנים שמעל עשרה טפחים ניטל ברוח אין זה פוסל את צורת הפתח, משום שאפילו ניטל חלק זה כשר, והרי לסברת הגאון מטשיבין שלא שייך לומר גוד אסיקי כשיש המשך לקנה, אף כאן צריך להשתמש בכל הקנה, והחלק העליון הרי פכול מדין ניטל ברוח, ודחה, שיתכן שהחיסרון של קנה הניטל ברוח הוא כיון שנחשב כמי שאינו, אם כן שייך לומר גוד אסיקי כלפי ה' הטפחים התחתונים של הקנה.

ומשמע מדבריו שלפי מה שפסק השו"ע לעיל (סי' שסב סי"א) שהקנה העליון אינו צריך ליגע בקנים שבצדדים, וראי שאינו נחשב ליפתחי שמאי וכשר, שכן שחלק הקנים שמעל עשרה טפחים הוא מיותר, לא פוסל מה שהוא כפתחי שמאי, אלא שכתב הבינת שמחה, שלכאורה היינו דוקא לשיטת הקנה אורה (עירובין י, ב), שביאר שמה שהקנה העליון אינו צריך ליגע הוא מדין יחבוס, אבל לשיטת הרעקיא (הגהות שו"ע סי' שסב סי"א) בשם הרא"ם שמועיל מדין גוד אסיקי, יתכן שבשקנים שבצדדים ממושיכים לא שייך לדין גוד אסיקי, כיון שבין הקנה העליון לחלק התחתון שבקנים שבצדדים יש

הלכות שבת סימן שסב

(נו) על־ידי צורת־פתח. (ס) *ולתקב"ם אין צורת־הפתח מויעל (נח) לפרצה יותר מעשר. (נט) אלא־אס"ן עומד מרבה על הפרוץ (ואז מהני אפלו בבקעה בכל רוחות) (ביתרוסוף בשם סמ"ג וסמ"ק): יא למהו צורת־פתח⁴⁶⁵, (ס) קנה מכאן (ו) וקנה מכאן (סא) *וקנה על גביהן. (סב) אפלו אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהם פמה אמות, ובלבד שיהא גבה תקנים שמפאן ומפאן עשרה טפחים (כג) ויהיו (י) מקונים כנגד קנה העליון. ואם חפר הקנה העליון לשני תקנים או לאחד מהן (ס) (סד) מן הצד.

שם, וכן כתב הרא"ש שם

באר היטב

מרחקים מטנו אפלו כל־שהוא, פסול, מ"א: (ח) מן הצד. ואם עשה גם קנה אחר המחני קשר, מ"ב יש לטלף קנה הפסול מפני שהוא, כנה"ג בשם

משנה ברורה

ומפני שלש בהם דיורין, (לט) דרך להיות שם פתחים הרבה⁴⁶⁶, לכך החירו: (נו) על־ידי צורת־הפתח. לאפוקי (מ) אם היה ההקף בתקונו אלא שיש בה פרוצות יותר מעשר, מהני צורת־הפתח (נז) אפלו בבקעה בארבעה רוחותיה, אפלו אם היה הפרוץ מרבה על העומד⁴⁶⁷: (נח) לפרצה יותר מעשר. אכל (ננ) בעשור מויעל אפלו פרוץ מרבה על העומד⁴⁶⁸, ואפלו בבקעה, ואפלו כל הארבעה רוחות על־ידי צורת־הפתח. (נג) ופעמים מויעל אפלו בפרצה יותר מעשר, כגון ברוח שליש של מכוז מהני צורת־הפתח, ואפלו לדפן שלו כשהוא מפלש, כיון ששתי דפנות שלמות⁴⁶⁹, ויכולקמן בסימן שסד סעיף א: (נט) אלא־אס"ן עומד וכו'. ונכון לחש לדברי הרמב"ם, (מד) שגם דעת הסמ"ג וסמ"ק הוא כן: יא (ס) קנה מכאן וכו'. אפלו אסד (מא) גבוה מחברו הרבה ותקנה העליון (מו) מנח בשפוע: (סא) וקנה על גביהן⁴⁷⁰. והוא הדין (מז) על־ידי חבלים: (סב) אפלו אינו נוגע בהן. (מם) דאמרינן גוד אסיק ותקנים עולים עד החבל⁴⁷¹, וכגון שהחבל קשור למעלה לאיזה דבר: (סג) ויהיו מקונים וכו', רוצה לומר, ששני תקנים יהיו מקונים ממש נגד הקנה העליון ולא מרחק ממנו אפלו כל־שהוא, ואפלו אם קנה אחד לא טיהו מכנו קנהו אלא רחוק כל־שהוא, פסול: (מט) והטעם, דאפלו אם נימא גוד אסיק, הלא יהיה הקנה העליון מן הצד ולא מהני, ובדלקמה. ואם שני תקנים שלמטה אינם מקונים זה כנגד זה, (נ) צריך לצמצם שקנה עליון שעל־גבן יהיה גס"פן באלקסון, מכנו נגד שני תקנים שסתמיו: (סד) מן הצד. פרוש, שלא נחן העליון על שני תקנים⁴⁷² העומדים אלא חדרו להם מן הצד⁴⁷³, לפי שאינו דומה לפתח שהמשקוף נחן על שתי המזוזות⁴⁷⁴. ובע, דמה שמקל הש"ו אפלו עשאו מן הצד, אם עשאו בגבה הקנה בשורה עם הקנה ממש אין הקנה העומד בולט למעלה מן החבל⁴⁷⁵, (נז) כל האחרונים חולקין עליו וסבירא להו דבעינן שיהיה החבל על־גבי תקנים ממש. ואם הקנה שלמעלה תחוב בין קנה לקנה, שצחקק קצת פגונים⁴⁷⁶ כעין שעושין האמנים, ותקנים עודפין למעלה על־גב הקנה שמנח ביניהם,

באר הגולה

בצורת־הפתח של ד' קונדין אי הוי מחיצה דבריתורה⁴⁷⁷ ולחוב הודק בו מרשות־הרבים, או בצורת־הפתח מהני רק להחיר כמלית או פרצה יותר מעשר, וזמן התורה הוי מחיצה⁴⁷⁸, כשיש הכי מהני צורת־הפתח, עין שם ומה שהביא קצת ראיה מסימן חרל סעיף ו גבי ספה, הפשתי בראשונים ולא קצאתי לאחד מהן שכתב דמורי שהניח קנים על הקונדין. והנה מדברי הרוקחות דערויב דף יא דבור המתחיל 'אלימא וכן ברא"ש ורשב"א שהקשו דאמאי הערכו לעשות פסי ביאות להחיר להשקות לבקעה עולי גלים, יעשו ד' קונדין וקנה על גביהן דעני צורת־הפתח, ודרי שם הפסי ביאות אף ברשות־הרבים הוא⁴⁷⁹, כדאיתא ברוך כ כבמרא, עין שם, ואפלו הכי מתר ליהויה על־ידי צורת־הפתח דד' קונדין לסלול מן הכור לשם, דרי דמדאוריתא נעשה רשות־החירי? אגמם לחדוץ דריב"א שם בתוספות דתקמרא לא מורי כי אם בשיש לו שתי מחיצות כהלכות, וכן הספיק שם הריטב"א לתרוץ זה, עין שם. אס"פן לא מוכח מיד, ומפלישין לפרוש רבנו חננאל המורי הא דארבע קונדין, שהיו קנים ביניהן פחות פחות שלשה טפחים בין זה לזה כדי שמתה מחיצה, כדודאי מוכח להראי על־ידי קונדין גרודא לא הוי מחיצה, וכן בריתב"א הביא פרוש זה בשם רבו, עין שם, וכן מוכח בר"ף בשם רב האי און שפסקו כן ומקרב שם על צורת־הפתח שעשאו מן הצד, דהניו שעשאו לכוונת־פתח בגרונות, ומשום דפתחא בגרונות לא גבדי אילשי, ונמי כשי"ס הובא מימרא זו על ההיא דד' קונדין, אלא שנתה סתים המחיצה עד אותו מקום, וכמו שכתב בהדושי הרשב"א שהר"ף הולך בשיטת רבנו חננאל, וכן הרמב"ם שהעתיק בדברי הר"ף בענין מן הצד, מוכח גם כן דמפרש כפרוש רבנו חננאל, ולכל הני על־גב־לפנים אין שום מקור להקיה מחיצה מדאוריתא על־ידי ד' קונדין גרודא, ואדוקה, משמע לכאורה להפוך מההערכו שהיו קנים ביניהן נאלא שאפשר קצת לדחות הדוא כדבעינן בגלמאן, ולפלא על הרב פרייבגרים שלא העיד כפל זה. ודע, וכל זה נוקא בארבע קונדין שאין מחיצה ביניהן רק קנה מלמעלה על גביהן, אכל אם יש שתי מחיצות שלמות בשתי רוחות ובשאר שתי הרוחות או אפלו באחת עשה כמין צורת־הפתח, משמע הלכלי עלמא נעשה רשות־החירי על־ידי זה, ורצה מהא דקונא לן דמכו המפלט לרשות־הרבים עושה צורת־הפתח מעד אסד ולחי וקורה מעד אסד, וכמו שקבת הרב הספיד והובא כמגן־אברהם סעיף קטן ז: * ולתקב"ם וכו', אלא־אס"ן עומד מרבה על הפרוץ. עין במידות שנתקשה עליו סמ"גא דערויב י"א דמסיק שם לר"י דאפלו ביותר מעשר מהני. ודרי שם הנה על־ידי ד' קונדין שהוא פרוץ לגמרי, עין שם. ובאמת לפי מה שהבאנו לעיל פרוש רבנו חננאל דמורי שהיו קנים ביניהן, אס"פן אפשר בפשיטת דמורי שהנה עומד מרבה על הפרוץ, וכבר כתבנו והוכחנו דאינו מויעל צורת־הפתח בפרוץ מרבה על העומד נדחו משום שלא קומא לן קרב ביותר מעשר, אכל היכא דאיכא על־גב־לפנים תרמי לרשותא, דהניו יותר מעשר וגם פרוץ מרבה על העומד, סבירא לה לקמב"ם דלכלי גלמא לא מהני: * וקנה על גביהן. ואפלו כל־שהיא סגי:

שער הציזון

רוחות, וידעתם לא הוי עומד, ועין כמגן־אברהם שמצדד לומר דגם הגהות אשר"י בשם אור נרוע לא פליג על זה. והמעץ היטב באור נרוע שלפנינו, מחלת דבריו נראה דסבירא לה דבעת התוספות יכמו שכתב התקב"ם אכל מסוף דבריו משמע דלא סבירא לה בהתוספות, וצריך עיין לזכר דבריו: (לט) לכושי: (מ) טור: (מא) לכושי: (מב) סמ"ג וסמ"ק, ואפשר דגם דעת הרמב"ם כן, כמו שכתב הרב הפגוד: (מג) הרב הפגוד: (מד) וימנו שמואב בבית יוסף, ולפי הנראה שגם דעת הרבנו חננאל הוא כהרמב"ם, עין בפרושו דף יא: (מם) כגן־אברהם וי"א: (מו) פרייבגרים: (מז) ויחידושי רבי עקיבא איג' מסתפק אם מנח הרבה כשפוע⁴⁸⁰, עין שם מה שכתב בשם הרא"ם, ואם ראש האדו מנח על־גבי קנה הפסוק וראש השני תלוי כנגדו פאורי מחפר לבתל והקנה הנמוך מנח פתחיה, כדאי מהני (מחידושי רע"א): (מז) פוסקים: (מח) מחידושי רבי עקיבא איג' בשם תשיבת הרא"ם: (מט) כן מוכח מבאר הגר"א: (נ) כן נראה פשוט, ומה שפסקו בפרייבגרים, שהקנה העליון יהיה שוכב עליהם ממש, נראה דרצה לומר שיהיה מנח כנגדם ממש, דהלא קומא לן דאין צריך לעי: (נא) חמ"ט"ש וכן העור ורוקפת־שבת וקרבן־חננאל [וכן הביא גם כן בשם תורת־חיים] ומתצית־השקל, ועין בנשמת־אדם שכתב שכן מוכח גם כן מהרשב"א דלא פותה, גם מחידושי הרשב"א הנדפס ממנש בסוגיא זו מיכא גס"פן דלא פותה, עין שם:

הַלְבוּת שֶׁפֶת סִימָן שֶׁשֶׁב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טו]

ומפני שיש פהם פירושין, הנהך להיות שם פתחים הרבה³⁸.

38) ומקום שחלקו בקעה וחלקו מוקף לדירה, והקיפו את כולו על ידי צורות הפתח, משמע בשו"ת חתם סופר (א"י"ח סי' פח) שצורות הפתח שנעשו בחלק שהוא בקעה דינן כצורות הפתח של בקעה שאינן מועילות, וצורות הפתח שנעשו בחלק שעומד לדירה, נחשבות לצורות הפתח שבמקום דירה שמועילות [אלא שכתב, שכיון שצורות הפתח שנעשו למקום הבקעה נעשו רק בבי רוחות, הרי זה מותר].

מאידך, דעת החזו"א (א"י"ח סי' עט ס"ק ה) שכיון שצורות הפתח מועילות לכל המקום המוקף וחלק ממנו הוא מקום דירה, הרי זה נחשב שנעשו כולן לצורך מקום דירה, ולכן אפילו אם הקיף את מקום הבקעה רק על ידי צורות הפתח מותר לטלטל שם. [ובשטה"צ לקמן (סי' ט"ז ס"ק טו) כתב בשם ספר החיים לענין צורת הפתח שבקעה המביא שיש שם אור בקעה, שצריך לעשותה בתוך ג' טפחים לכותל, וראה מה שכתבנו שם].

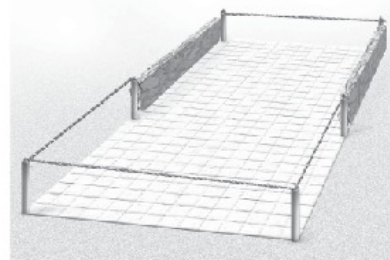
ולענין שיירה שהנתה בבקעה, כתב החזו"א (שם סי' ע ס"ק יא) שכיון שאינם דרים ממש במקום כמו בחצר ומבוי, דינו כבקעה לענין זה.

[משנ"ב ס"ק טז]

אָפְלוּ אִם קָנָה הַפְּרוֹץ מִקְרָבָה עַל הָעוֹמֵד³⁹.

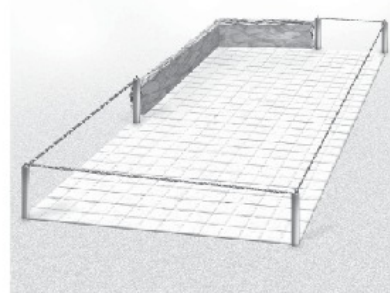
39) והחזו"א (א"י"ח סי' ע ס"ק יב) המה על זה, שאם הפרוץ מרובה על העומד, במה יחשב שההיקף נעשה כתיקונו. וכתב שדוקא אם העומד מרובה מועילה צורת הפתח להתיר בכל די הרוחות אפילו פרצות שאורכן יותר מ' אמה, וכן אם בשתי רוחות יש הפנות זו

כנגד זו שהעומד בהן מרובה ויש בהן פרצות שאורכן יותר מ' ושתי הרוחות האחרות פרוצות לגמרי כזה , מועיל להתיר מדי רוחות על ידי צורת הפתח.

ובאופן ששתי הפנות של העומד מרובה [שיש בהן פרצות ובני' ל] עומדות זו לצד זו

כמין גאם כזה , הסתפק שם האם אפשר לגזור את שתי הרוחות האחרות על ידי צורת הפתח.

[משנ"ב ס"ק נח]

אָבַל בְּעֶשֶׂר מוֹעִיל אָפְלוּ פְּרוֹץ מִקְרָבָה עַל הָעוֹמֵד⁴⁰.

40) ואם אורך הפירצה יותר מעשר אמות והפרוץ מרובה, ורצוה לסותמה על ידי צורות הפתח, דעת השו"ת חתם סופר (א"י"ח סי' פח) שאף לדעת הרמב"ם יכול לעשות כמה צורות פתח שאורכן פחות מ' אמות זו לצד זו. מאידך דעת החזו"א (א"י"ח סי' עט ס"ק טו), שאם אורך הפירצה יותר מעשר, אי אפשר לסותמה על ידי צורת הפתח גם אם יהלקנה לכמה פתחים.

[משנ"ב שם]

וְאָפְלוּ לְדַפֵּן כְּלוּ כְּשֶׁהוּא מְפֻלָּשׁ, כִּינן שְׁשֵׁתִי דְפָנוֹת שְׁלֵמוֹת⁴¹.

41) ובאופן ששתי הדפנות עומדות זו לצד זו כמין גאם, הסתפק החזו"א (שם סי' ע ס"ק יב) לדעת הרמב"ם, אם באופן זה אפשר לעשות בבי הרוחות האחרות צורת הפתח שאורכה יותר מעשר אף כשהפרוץ מרובה, או לא.

ואם המקום המוקף רוחבו פחות מעשר אמות ואורכו יותר מעשר אמות, והקיפוהו בדי צורות הפתח, משמע מדברי הביה"ל לעיל (סי' שמו ס"ג ד"ה הבולטין) שגם לדעת הרמב"ם מועיל להקיף את המקום בצורות הפתח, כיון ששתי צורות הפתח שרוחבן פחות מ' אמות נחשבות כמחיצות ממש. ודעת החזו"א (שם), שאין מועיל באופן זה צורת הפתח מדי רוחות, וראה שם מה שכתבנו בענין זה.

[ביה"ל ד"ה כשכל הרוחות]

אי הוי מחיצה דברית⁴².

42) והחזו"א (א"י"ח סי' ע ס"ק קיג) הכריע שנחשב למחיצה מן התורה, ומה שאסרו בבקעה אינו אלא מדרבנן.

[ביה"ל שם]

או פרצה יותר מעשר, דמן סתירה הוי מחיצה⁴³.

43) מבוואר בדבריו שפירצה של יותר מעשר אמות אוסרת את המקום המוקף רק מדרבנן. ונחלקו בדבר גדולי האחרונים, שדעת השו"ת בית אפרים (א"י"ח סי' כ"ב) שבמקום שיש שם די מחיצות או שהעומד מרובה, אין פירצה של יותר מעשר אמות אוסרת אלא מדרבנן, וכן כתב החזו"א (שם סי' קז ס"ק ה-ח, וסי' קיב ס"ק ה-ו) שבאופן שהעומד מרובה על הפרוץ, אין פירצה של יותר מעשר אמות אוסרת אלא מדרבנן. דעת השו"ת משכנות יעקב (א"י"ח סי' קכא-קכב) שהיא אוסרת מהתורה, וראה מה שהאריך בזה בשו"ת משנת ר' אהרן (סי' ט).

[ביה"ל שם]

הרי שם הפפי פיקאות אף פ'שותי'קבים היא⁴⁴.

44) והחזו"א (א"י"ח סי' עד ס"ק ד) המה על זה, שאפילו אם נאמר שצורת הפתח מדי רוחות מחשיבה את המקום שותך המחיצות לרשות היחיד מן התורה, מ"מ בעשר בן ברשות הרבים לא היה להם להתיר, כיון שהילוך הרבים מבטל את המחיצה. ואפילו אם עשו שתי מחיצות שלימיות וצורת הפתח בשתי הרוחות האחרות, יש בכוח הילוך הרבים לבטל את צורת הפתח, וכל שכן כשכל הדי רוחות מוקפות רק על ידי צורת הפתח.

המשך בעמוד הבא

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן שֶׁסֶב

ביאורים ומוספים המשך

זה לזה כזה וְכִי, כתב החזו"א (א"ח סי' ע"א ס"ק ו') שפסול, כיון שאין נחשב לצורת הפתח אלא כשיש קנה עליון על גבי הקנים שבצדדים. ואם הניח ב' קנים מתחת לקנה תקרה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שמו ס"ק לא).

עוד כתב החזו"א (שם ס"ק י"א), שצריך שהקנה העליון יהיה שלם, אבל אם הוא נפסק באמצעיתו פסול גם אם אין בין שני חלקי הקנה ג' טפחים, ואין אומרים בזה דין 'לבוד', משום שנחשב לפי'תחי שימאי' [כמבואר בתוס' מנחות (לג, ב ד"ה רל"ח) שדק פיתחי שימאי' נאמר גם בתקרה].

[משנ"ב ס"ק סב]

דְּאֶקְרִינָן גוֹר אֶסִיק וְהַקְנִים עוֹלִים עַד הַתְּקָלָה.

48) על טעם זה תמה בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' רצ"א), שהרי לענין צורת הפתח העשויה ככיפה מבואר בגמרא (עירובין י"א, ב) וכן פסק השו"ע להלן (סי' ב), שאם הקנים הישרים שלמטה גבוהים מ' טפחים הרי זה כשר אף שאינם מגיעים לקנה העליון, ושם אי אפשר לומר 'גור אסיק' כיון שעיגול הכיפה מפסיק בין הקנים שבצדדים לקנה העליון. וראה מה שכתבנו בשעה"צ לקמן (סי' שס"ג ס"ק פ"ז), וכן במשנ"ב להלן (סי' ס"ז).

[משנ"ב ס"ק סד]

שֶׁלֹא נִתֵן הָעֲלִיּוֹן עַל שְׁנֵי הַקְנִים⁴⁹ הַעוֹמְדִים אֶלָּא חִבְרוּ לָהֶם מִן הַצֶּדֶד.

49) ואפילו באופן שעשה לקנה העליון שתי יתרות משני ראשיו, והחשיב יתרות אלו על גבי הקנים שבצדדים כזה וְכִי, כתב החזו"א (א"ח סי' ע"א ס"ק ז') שנחשב לצורת הפתח מן הצד ופסול, אף שיתרות המשקוף הם מעל גבי

המזוזות, והביא ראיה לדבריו, שהרי בכל צורת הפתח מן הצד אפשר לומר שראשו קני המזוזות המחברים לקנה העליון הם ידוניתו, והתחלת המזוזות היא מתחת להם, ואין הברל בין אם הם מחוברים להם בחיבור טבעי, לבין אם הם מחוברים על ידי בני אדם, ומוכח שגם אופן זה נחשב לצורת הפתח מן הצד.

ובאופן שהעמוד רחב מלמטה וצר מלמעלה, הניח את החוט העליון למעלה מן הצד, שנמצא שהוא מונח מעל גבי עובי הקנה שלמטה כזה וְכִי, כתב בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' רצ"א) שכשר, דעת החזו"א (שם ס"ק י"ב) שאם כל העמוד מ"ו הטפחים התחתונים עד הקנה העליון מיצר והולך הרי זה פסול, כיון שבאופן זה נחשב לצורת הפתח מן הצד, אבל אם העמוד ישר אלא שחלק בצידו כגובה י' טפחים ועל ידי זה עשאו צר,

המשך בעמוד הבא

[שו"ע סי"א]

מהו צורת פתח⁴⁵.

45) לענין חיוב מוזה בצורת הפתח הנעשית לתיקון עירובין, דעת החזו"א (י"ד סי' קע"ב ס"ק ג' ד"ה מן האמור) שבין שנעשה למחיצה חיוב במזוזה, הטעם שאין קובעים בה מוזה הוא משום שאין המזוזה משתמרת, ולפעמים יש שוהפות נכרי, אמנם דעת המקור חיים (תיקון עירובין ד"ה עוד נראה), שאף על גב שלענין טלטול די בצורת הפתח, מ"מ חיוב מוזה הוא רק ב'פתח', וכיון שעשויה מקנים וחוט אינו נקרא פתח ופטור ממזוזה, וכן כתב בשו"ת מהרש"ם (י"ד סי' ע"א) שאין לרמות פתח של מחזה לשבת.

[שעה"צ ס"ק מו]

ובחזו"ש נבי עקיבא א"ר מטתפק אם מנה תרבה בשפתי⁴⁶.

46) וביאר (גליון שו"ע ד"ה אפילו, וכן כתב בשו"ת ברית אברהם סי' טו) את צדדי הספק, שאם הוא מונח בשיפוע גדול יש לרן שהוא כ'פיתחי שימאי' ו'פתחים שוממים, פתחים מקולקלים שחסרים היותן (רש"י עירובין י"א, א). ולא נחבאר ברע"א מה היא זווית השיפוע הפוסלת, ועל כל פנים מבואר שאפילו בשיפוע הניכר כשר כל שאינו בשיפוע גדול, ובמשנ"ב סתם להקל אפילו בשיפוע גדול, וכן דעת החזו"א (א"ח סי' ע"א ס"ק ו') להכשיר, וראה מה שכתבנו בזה במשנ"ב להלן (סי' ס"ז).

ובאופן שמעמיד צורת הפתח במעלה הר [בך שאם שני העמודים יהיו באותו גובה, יעמוד הקנה המשקוף באלכסון כזה וְכִי], כתב בספר מחשבת ישראל (תיקון עירובין פי"ז ס"ק פ"ז) שבין שהשיפוע הוא בקרקע ולא בקנה המשקוף, אינה נחשבת כצורת

הפתח באלכסון וכשרה, וראה מה שכתב בזה בספר חידושים וביאורים (סי' ב' ס"ק י"ד ד"ה וטעמא).

ואם יגביה את הקנה התחתון עד שיהיה הקנה המשקוף ישר כזה וְכִי, וראי מועיל.

[משנ"ב ס"ק ס"א]

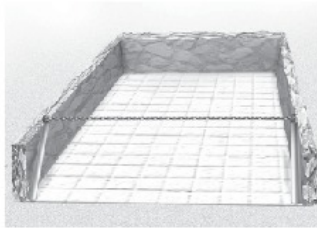
וְהָקָה עַל גְּבִיעֵתוֹ⁴⁷.

47) ואם הניח את שני הקנים שבצדדים באלכסון עד שהם נושקים

הַלְבוּת שֶׁפֶת סִימָן שֶׁסָב

ביאורים ומוספים המשך

כזה **וְסָב**, כתב החכמת שלמה (כאן) ח"ל: "שאם הקנים של צורת הפתח עומדים באלכסון עם החבל, ואין זקופים ממש למעלה רק נוטים לאחוריהם או

לפניהם, הרי כאילו החבל שלמעלה אינו מונח כנגד הקנים של מטה רק מן הצד, ולא הוּוּ לוּ דִין פתח, רק בעינין שיהיו זקופין ממש והחבל עליהם" (ובוונתו באופן שהעמודים עקומים לצד חוץ הרשות או לצד חוץ הרשות, ולא זה כלפי זה). מאידך, דעת החזו"א (או"ח סי' ע"א ס"ק ו') שאם העמודים עקומים כלפי חוץ הרשות או כלפי חוץ הרשות [בשיעור אלכסון] שיהא מתלקט י' טפחים תוך ד' אמות, שאם לא כן אינם נחשבים למחיצה, כמו שכתב לקמן (סי' קח ס"ק ג') שמחיצה שאינה מתלקטת בשיעור זה אינה נחשבת למחיצה [הריהם כשרים]. והיינו דוקא אם הקנה העליון מונח ממש על הקנים, אך אם אינו מחובר לקנים אלא עומד באויר במקום שאם נמשוך את הקנים על ידי יגוד אסיק' בוויית האלכסון יפגשו עם הקנה העליון, פסול. אמנם, בהמשך דבריו (סי' יא) כתב שאין להיתר זה מקור נאמן, משום שבאופן זה אינו נחשב שהמשקוף עומד על גבי המזוזות.

ולחית שם את הקנה העליון מן הצד הוא מעל גבי המקום הרחב שבעמוד כזה **וְסָב**, הרי זה כשר, ונשאר בצ"ע.

ולענין משקוף ומזוזות שאין ניכר אם המשקוף למעלה או מן הצד, כגון שנעשו מאבנים וטיט (כמו בבתיים שלנו), כתב החזו"א (שם ס"ק ח) שכשר.

(50) כזה **וְסָב**

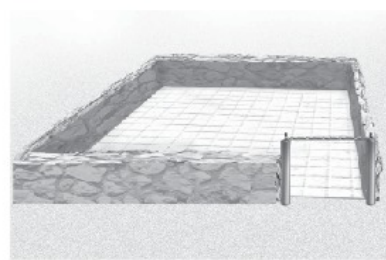

ומצינו עוד פירושים מה היא צורת הפתח מן הצד:

א. ההנהגות אשריו (על הראש עירובין פ"א סי' יד) פירש שהקנה העליון תחוב בין שתי הקנים שבצדדים כזה **וְסָב** (והובאו דבריו בפמ"ג סי' שסג משב"ז ס"ק יט), ובהזו"א (שם).

ב. הרי"ף (עירובין ב, ב בדפי הרי"ף) והרמב"ם (פט"ו מהל' שבת

ה"כ) פירשו שמן הצד היינו מצד הסתל כזה **וְסָב**, ואינה מועילה להתיר משום שאין דרך לעשות פתחים בקרן זזית אלא באמצע, וכתב הבי"ד (ד"ה ואף על פי), שגם הרי"ף והרמב"ם מסיקים שאם חיברו את הקנה העליון מצידם של שני הקנים הרי זה פסול.

(משנ"ב שם)

שְׁהַמְשָׁקוֹף נִקָּן עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת.

(51) ולענין אם הקנים שבצדדים אינם ישרים אלא עומדים באלכסון

ואם העמודים עקומים זה כלפי זה כזה **וְסָב**, מבוואר בשעה"צ לקמן (סי' שסג ס"ק יא) שכשר, והחזו"א (שם ס"ק יא) כתב, שגם בזה יתכן שרק אם הקנה מונח על גבי העמודים ממש כשר, ולא אם הוא מונח באויר שכנגדם.

ואם העמודים עקומים לאחוריהם ומתרחקים זה מזה

כזה **וְסָב**, כתב החזו"א (שם ס"ק ו') שלדעת רש"י (שבת ק"א, א ד"ה אין מטלטלין) כשר רק אם סתם תחת האלכסון [שאם לא סתם, הנריים בוקעים תחת העמוד ומבטלים את המחיצה], ולדעת התוס' (שם ד"ה הני) אפילו בלא סתם.

ובמקום אחר (שם סי' סח ס"ק כג ד"ה ולענין הלכה) נקט ברעת התוס' [על פי שונה הלכות ס"א סה ו-סח].

המשך במילואים עמוד 8

מילואים הלכות שבת סימן שסב המשך מעמוד 436

[משנ"ב שם]
ואם תקנה שלמעלה תחייב בין קנה לקנה, שנתקק קצת בקנים⁵⁸.
(53) כזה

[משנ"ב שם]
אם ציאו בקנה בקנה עם הקנה ממש שאין הקנה העומד בולט למעלה מן הקבל⁵⁹.
(52) כזה

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד רט

(החדשים, עירובין פט, ב) אין צריך לעשות שם תיקון, ולדעת השו"ע הרב (סי' שמה סכ"ג) צריך לעשות תיקון, (וראה מה שכתבנו כזה בבבב"ל לעיל סי' שמה סייט דיה ג).

[שעה"צ סי"ק ב]

אפי' צריך דמאי זיקא ודמאי זיקא וקבשל לה⁶⁰.

8) ואם הפס רחב יותר ממקום הפירצה, כתב החזו"א (ארו"ח סי' עד סי' יג) שדינו שזה כזה לדין לחי, וביאר דבריו, שלענין לחי פסק השו"ע להלן (סי' ה) שהוא צריך להיות בתוך ג' טפחים סמוך לכותל, והביא המשני"ב שם (סי' כב) מהלוקת הפוסקים בטעם הדבר, האם משום שאם לא כן יאנו איראי וכו', או משום שאם לא כן פסולה המחיצה מדין מחיצה שגדלים בוקעים בה, והנפקא מינה בין הטעמים, כתב המגיא (סי' ה) שהוא באופן שהלחי רחב יותר ממקום הפירצה ולכן יכול להתיר מדין עומד מרובה, שלטעם הראשון מועיל, ולטעם השני אינו מועיל (וראה בשעה"צ שם סי' יג), ולדעת החזו"א גם בפס תלוי הדבר במהלוקת הפוסקים הנ"ל.

[בה"ל ד"ה טפח]

אך לכתחלה דעת הממיראנים דנקמן להחמיר בדבר⁶¹.

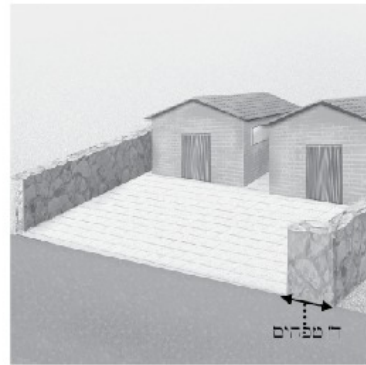
9) שאם נפל הכותל ונשתתיר ממנו מעט משני הצדדים, צריך שישאיר לפחות טפח בכל צד כדי להתיר מדין פסין, ואם פרץ את הכותל בידים והשאיר ממנו בכונה לשם פס, הסתפק הדעת תורה (כאן) האם נחשב שעשאו לשם פס ודי במשהו, או שדינו כנשתתיר שצריך לכתחילה טפח.

כנגד זה, כך שלא יבולט אחד לחוץ יותר מחבירו, וראה בבבב"ל להלן (כ"ל ד"ה שצרו) ובמה שכתבנו שם.

[שו"ע שם]

והוא הדין לנשתתיר מהם פתל רביעי פניו פשעור ארבעה טפחים במקום אחר⁶².

(6) כזה

[משנ"ב סי"ק ד]

רוצה לומר, למקום האסור לה⁶³.

ד) ואם נפרץ למקום פטור, כגון שנפרצו מחיצות גג שגובה עשרה טפחים מקרקע רשות הרבים או פרוץ הוא לאויר רשות הרבים למעלה מ' שהוא מקום פטור, כתב בשו"ת אבני נור (ארו"ח סי' רפט) שלדעת האבן העזר

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד 438

הפסק ממשי, וכדעת הגאון מטשיבין.

וכתב, שלכאורה מדברי השעה"צ כאן יש להוכיח שלא כדעת הגאון מטשיבין, שכן כתב השעה"צ שאם חלק הקנים שמעל עשרה טפחים ניטל ברוח אין זה פוסל את צורת הפתח, משום שאפילו ניטל חלק זה כשר, והרי לסברת הגאון מטשיבין שלא שייך לומר גוד אסיקי כשיש המשך לקנה, אף כאן צריך להשתמש בכל הקנה, והחלק העליון הרי פכול מדין ניטל ברוח, ודחה, שיתכן שהחיסרון של קנה הניטל ברוח הוא כיון שנחשב כמי שאינו, אם כן שייך לומר גוד אסיקי כלפי ה' הטפחים התחתונים של הקנה.

ומשמע מדבריו שלפי מה שפסק השו"ע לעיל (סי' שסב סי"א) שהקנה העליון אינו צריך ליגע בקנים שבצדדים, וראי שאינו נחשב ליפתחי שמאי וכשר, שכן שחלק הקנים שמעל עשרה טפחים הוא מיותר, לא פוסל מה שהוא כפתחי שמאי, אלא שכתב הבינת שמחה, שלכאורה היינו דוקא לשיטת הקנה אורה (עירובין י, ב), שביאר שמה שהקנה העליון אינו צריך ליגע הוא מדין יחבוס, אבל לשיטת הרעקיא (הגהות שו"ע סי' שסב סי"א) בשם הרא"ם שמועיל מדין גוד אסיקי, יתכן שבשקנים שבצדדים ממשויכים לא שייך לדין גוד אסיקי, כיון שבין הקנה העליון לחלק התחתון שבקנים שבצדדים יש

הלכות שפת סימן שם

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"א]

וצריך שיהיו הקנים שבצדדים תזקים לקבל דלת כלשהוא, אפילו של קש או של קנים⁶⁴.

54) ומי"מ כתב המשנ"ב לקמן (סי' שסג ס"ק כו) שאפשר לעשות את הקנים של צורת הפתח מסיד מחויי בכותל. וביאר בשעה"צ שם (ס"ק כב), שבאופן זה נקראת צורת הפתח בריאה על ידי הכותל, שכן הסיד מחובר בה בחיזוק.

ולענין אם עשה צורת הפתח מעצי אשירה, יתבאר במשנ"ב לקמן (שם ס"ק ל) ובשעה"צ (שם ס"ק כה).

[משנ"ב ס"ק סד]

ומצדד קנה להחמיר⁶⁵.

55) מאידך, רעת החז"א (אוי"ח סי' עא ס"ק ט) שגם אם תחב את הקנה העליון באמצעות הקנים שבצדדים כשר, כיון שהקנה העליון מונח על גבי הקנים שבצדדים. ואפילו אם החריץ עמוק עד שצירי העמוד בולטים למעלה מהקנה העליון כזה⁶⁶, כשר.

[משנ"ב שם]

אכל אם אין הקנים עוזפיין למעלה, אלא שסרק רק מעט באמצעותן להניח הסבל בתוכו⁶⁷.

56) כזה⁶⁸.

[משנ"ב שם]

דחא מנח מלמעלה נגד הקנה⁶⁹.

57) ואם המסמר עולה מעל החבל, כתבו בשו"ת חסד לאברהם (מהד"ק או"ח סי' לא) ובשו"ת זקן אהרן (ח"א סי' ב) שאין זה נחשב לצורת הפתח מן הצד. ובטעם הדבר כתבו, שזו בכך שהחבל מונח גם על הקנה, ודומה לחקק בקנה והניח את החוט בחקק. ולטעם זה קשה, שהרי המשנ"ב הביא את דברי הפמ"ג שצידד שאם הניח את החוט בחקק הרי זה נחשב לצורת הפתח מן הצד, ולדבריו גם בתחב מסמר יש לפסול מדין צורת הפתח מן הצד. אמנם הב"ח החיים (ס"ק קז) כתב טעם אחר, שכיון שהמסמר הוא יותר דק מהקנה הוא תחוב בו, נראה לעין כל שהוא חיבור היצוני ואינו מן הקנים, ולכך נחשב שהחבל מונח על גבי הקנים.

ובשו"ת בית שלמה (אוי"ח סי' נה שאלה ג) כתב, שיותר טוב לתחוב את המסמרים באופן שלא יהיה בולט מהקנה אלא ראשם, כדי שלא יהיו גבוהים יותר מהחבל.

[משנ"ב שם]

ואם כרף החוט סביב הקנה מן הצד עד שבכריכתו העלהו על ראשי הקנים, גם כן כשר⁶⁸.

58) כזה⁶⁹.

[משנ"ב שם]

עין בתשובת פאמ"ר מרדכי סימן לא, ובתשובת שואל ומשיב מהד"קא קמא חלק ב סימן פו ופח, ובתשובת בית שלמה חלק א סימן מא⁶⁹.

59) וטעם הפסול כתבו השואל ומשיב ובית שלמה, משום שהקנה העליון מחובר מן הצד, והמאמר מרדכי ובית שלמה פסלו משום שהמציאות היא באופן זה שצורת הפתח רחוקה מן הכותל ג' טפחים. והשואל ומשיב דן האם פסול גם משום שצורת הפתח לא נעשית לשם צורת הפתח, והכריע שאין צריך שתיעשה לשם צורת הפתח, וכן כתב החז"א (שם ס"ק קיא ס"ק ה), שאפילו לא נעשית לכך וגם עכשיו אין זה עיקר תשמישה, אם יש דברים שנוח להם להשתמש בצורת הפתח זו להדיר טלטול הריהו נחשבת לצורת הפתח להחזיר, ואף על פי שאין כאן מחשבת בעלים אלא מחשבת אחרים [ולקמן (סי' תרל ס"ק יג, ובשעה"צ שם ס"ק ה) מבואר, שלדעת הפמ"ג באופן שהקנה העליון לא נעשה לשם צורת הפתח, צריך שיהיה עומד על גבי ממש ולא באויר שכנגדו].

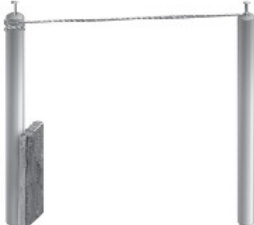
ולענין חוטי חשמל המצויים היום, כתב בספר בינת שמחה (עמ' רט) בשם הגר"ח גריינמן, שדינם יותר גרוע מצורת הפתח מן הצד, כיון שהחוט מרוחק קצת מהעמודים שבצדדים ואינו נוגע בהם כלל, אלא הוסיף שעדיין יש לדון אם העמוד לחיים אחרים תחת חוטי החשמל באופן שהחוט הוא על גביהם, האם כשר. וראה בענין זה בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' נט).

ולענין קנה של צורת הפתח שבשבת קודמת לא רצו אנשי העיר לטלטל על ידו, האם מותר לסמוך עליו לשבת הבאה בשלא חשבו מערב שבת לסמוך עליו, יתבאר בביה"ל לקמן (סי' שסג סי"א ד"ה אבל).

[משנ"ב ס"ק סה]

ואם העמיד קנה אחד תחת איזה מקום שהיה מן הצד, כשר⁶⁰.

60) כזה⁷⁰.

[משנ"ב שם]

ומכל מקום יש לשלף קנה הפסול מפני הרואים⁶¹.

61) ולקמן (סי' שסג ס"ק קיב) כתב, שאם העמיד עמודים שגובהם המשך בעמוד הבא

פאר הגולה ריט

ע שם במרא פ שם צ שם

הלכות שבת סימן שסב שסג

(סה) לא מהני. וצריך שיהיו הקנים שבצדדים תוקים לקבל דלת בל-שהוא, אפלו של קש או של קנים⁶⁴, אפלו קנה שעל-גבן סגי בכל-שהוא, ואפלו (סו) גמי מהני: יב כפה (פרוש, שער העשוי ככפה, רשי). אם יש בגלית, דהינו (סז) קדם שהתחיל להתעגל, עשרה טפחים, מתרת משום צורת-פתח:

שסג דיני מבוי ולחי, ובו ל"ו סעיפים:

- א (א) מקום שיש לו שלש מחיצות, (ב) אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה (ג) שום תקון רביעית: ב הוצר (ד) שגפרין (ה) במלואו, (ו) עד עשר אמות נתר בפס רחב ארבעה טפחים שיעמדו מצד אחד במקום הפרוץ⁶⁵, ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרצה, ודי *בשני פסין של שני משהיו⁶⁶; וזוהו הדין לגשתיר מהם כהל רביעי בנוי כשעור ארבעה טפחים (ז) במקום אהר⁶⁷ או אם נשתיר משהיו עידיים (ח) *טפה מפאן וטפח מפאן, וכל זה (ט) בגבה עשרה טפחים, (ואפלו אין בפרצה ארבעה טפחים, (י) *פיון

א עומין ח' ב שם י"א ג שם ד שם פרוש חרב רבנו יוחנן, וכן משמע טורח רש"י דהפסוק יוסף קח לאו וקא טפח, דכשניו מפאן ומשתי מפאן טי ר שם

באור הלכה

* אסרו חכמים וכו'. ולענין אי מקרי רשות-היחיד מן התורה להוביל הארץ מותר לרשות-הרבים, ולפנינו אי מקרי רשות-היחיד מן התורה להוביל הארץ סתמם פקד יד לא מקרי רשות-היחיד מן התורה אלא בארבע מחיצות, או על-פני-קנים בשלש מחיצות שלמות ולחי בתל רביעי חסרים כמחיצה, וכן מוכח דעת רבנו תנאל בפרושו ב"ר יב, עין שם: אין לדעת רב הפוסקים דהינו רש"י בערוכין י"ב עמוד ב ותוספות בכמה מקומות והראב"ד בהענין וזוהו פקד פקד קמא דפסח והרשב"א בעבודת-הקדש ובחידושי הרמב"ם, וכן בשלשה מחיצות או בשלשה מחיצות ולחי, לרשות-היחיד נכחו הוא מן התורה, ודע, דאין נפקא-מנה לדעת זו אם שתי המחיצות היו קמין ג' (ס"ב) א או שתי המחיצות היו זו כנגד זו, וגם פנה מקרי רשות-היחיד מן התורה פיון שיש לו עוד לחי ויחי מוכח מערוכין ב"ר יב עמוד ב מקצת התקרא שם מקרינתא דרבי יהודה, עין שם, אכן אם רשות-הרבים מהלכת בין המחיצות, מזה בשבת ב"ר עמוד ב דלקלי עלמא לא מהני פנה הלחי לשמה לרשות-היחיד בין דרבים בוקעין בין המחיצות, וכן בערוכין י"ב עמוד ב ברובפות דבור הפתחיל 'אחיבה' ובר"ר כב עמוד א דביד הפתחיל דרפון אדרפון וכו' דמשמע לכאורה הפסוק מדברינו, אכל כבר תמה עליהם הגאון רבי עקיבא איגר ב"ר יב עמוד ב בהנהגותיו מהם סוגא דשבת ה"ל, וכן מצאנו ברוב"א ב"ר כב עמוד א בשם התוספות גופא דלשון ר'אין מוכרח רשות רבים בק"ר משמע אפלו מאורזות לא מהני. ודע עוד, דיש קצת מן הראשונים דעושין הכרעה בין השוואות, ומוכח ב"ר, דהיא שפחות הפסוק או התורה הנה לרשות-הרבים, כיון דאין רשות-היחיד בה רבים ועל-לגה אין עליהם מן התורה שם לרשות-היחיד, ומחלצב פנה סוגיא דכל פנות ב"ר צד עמוד א דמכח שם לכאורה להרוא דכל שפופה חל אחר מתחילת הפסוק לרשות-הרבים, אם זרק מותר לרשות-הרבים פטור, עין שם ברוב"א ובחבר הספיד פקד ח מהלכות שבת ובכסף-משנה שם בשם הרמ"ד: * בשני פסין של שני משהיו, אף שהוא ממש פנו לחי, קראו בשם פס, אגב דאמר ברוב"א שם רחב ארבעה טפחים: * טפח מפאן וכו'. עין במשנה ב"ר וזוהו הדין וקא טפח, ואף-על-גב דבר-רבי-משנה פתח הבשתי פתח פתח פתח פתח לכתחלה, וכמו שכתבו התוספות ב"ר י בתרומה פתח, מכל מקום לדינא נראה כמו שכתב בבית-דוסף, ובהר"ן קמא של התוספות ב"ר י דבור המתחיל ישיני טפחים, דלאו וקא קאמר בש"ס ישיני טפחים, ושיני פשני משהיו, וכן ברמב"ם פקד טו מהלכות שבת הלכה יב איתא בהר"א בשתי דדי בשני משהיו, וכן פתח הרמב"ם ב"ר י, וכן מצאנו בפרוש רבנו הנגל שם ב"ר י בסוגיא דגרים בפגמא ישיני משהיו, וכן פתח האלה רבה בשם הרשב"א בעבודת-הקדש, ובודאי לא דחינן כל תגי רבנא מפני דברי התוספות, וכן בפסוק שהתוספות נעצמו בתירח ראשון הסמינו לדינא קבל הני רבנא, וכן הר"ע האלה רבה לדינא פתח פתח, ואחר-כך מצאנו בהשמות-אדם שגם הוא הסמינו פן מעקר היין, וחביא שגם דעת רש"י פן בהר"א ב"ר י עמוד א דבור המתחיל 'לאשכעני' וכו' דמשתי גזולה בגמרי משה, אף לכתחלה דעת הח"א-אדם הנכח להתמיר ב"ר י פהשלת-צדוק אם לא בשעת הדסק: * פיון שהוא במלואו, פתח סגון-אבנים, דאפשר דמיר

משנה פרוצה

מסתפק הפרי-מגדים (נ) ומצדו פנה להחמיר⁶⁸, אכל אם אין הקנים עורפין למעלה, אלא ששקק רק מעט באמצעיתן להניח הטבל (בתוכו⁶⁹) שיהא מנח בטוב ולא ישתלשל למטה, שפיר דמי, דמקרי זה על-גבול, וכן אם נוצץ מספר בראש הקנה וקושר בו הטבל, שפיר דמי, דהא מנח מלמעלה נגד הקנה⁷⁰, ואם ב"ר (נ) החוט סביב הקנה מן הצד עד שבכריכתו העלה על ראשי הקנים, גם-כן כשר⁷¹, אם יכול לסמך על הטעליגראף במקום צורת-הפתח, עין בתשובת מאמר-מרכי סימן לא, ובתשובת שו"א ומשיב מהר"א קמא חלק ב סימן פו ופח, ובתשובת בית-שלמה חלק א סימן מא⁷²: (סד) לא מהני, ואם העמיד קנה אחר (נד) תחת איתא מקום שהיה מן הצד, כשר⁷³; ומכל מקום יש לשלף קנה הפסול מפני הרואים⁷⁴: (סו) גמי, ומכל מקום (נה) אותו גמי צריך שלא יטל על-ידי רוח, וכתב בספר מחצית-השקל, דמכל מקום קיל קנה שעל-גבן מקנה שבצדדים, דאיתא שבצדדים צריך לומר שלא יתם הרחוק⁷⁵ ויכמו שכתב הפנ"א ב"ר סימן שסג סעיף-קטן ד, פיון דהם משום מחיצה, ומחיצה שפירות מניחה לא מקרי מחיצה, אכל קנה שעל-גבן, נהי וצריך לומר שלא יטל על-ידי רוח, אכל אי הרוח יניחו אין ב"ר כלום, דעקר המחיצה תלוי בשני הקנים העומדים מן הצד, (ע) ויש מאחרונים שמחמירין בזה⁷⁶, ולדידהו בשעושין הערוכ על-ידי הטל צריך למתחו בסוקה ב"ר שלא ינידנו הרוח: יב (סז) קדם שמתחיל להתעגל, רוצה לומר, דלא מצד-פיון מקום העגול לגבה עשרה טפחים⁷⁷ שצריך להיות צורת-הפתח⁷⁸: א (א) מקום שיש לו שלש מחיצות, הינו, כגון מבוי שפתוח לרוח רביעית או הצד שגפרין אחד מתלוי, ובין שפתוח לכרמלית או לרשות-הרבים: (ב) אסרו חכמים לטלטל בו, שעור ארבע אמות⁷⁹, וטעם שאסרוהו, דכיון שרוח רביעית פתוח לגמרי (ג) דומה קצת לרשות-הרבים, ואי נתייר בזה יבואו לטלטל גם ברשות-הרבים⁸⁰, ועין בבאור הלכה: (ג) שום תקון רביעית, הינו פמבאר לקמן בסעיף ב' וי' לכל אחד קדונו: ב (ד) שגפרין, רוצה לומר, למקום האסור לה⁸¹: (ה) במלואו, כלומר, כל הפתח: (ו) עד עשר אמות, וצד בכלל, דאף דכצמא קומא לן דאם נפרח הטבל עשר אמות נחשב הפרצה פתוח, טכא שכל הפתח נחסר, לא נובל לחשב זה המקום לפתח: (ז) במקום אהר, הינו (ט) בראש הפתח: (ח) טפח מפאן וכו', לאו וקא טפח, אלא די בשני משהיו, וכפ"ל במעמד פסין לכתחלה, ויכמו שכתב בבית-דוסף, ועין בבאור הלכה: (ט) בגבה עשרה טפחים, ואין צריך שיהיה שנה בגבה לשאר הפתלים, מיהו, בפחות מזה אין עליו שם מחיצה כלל: (י) פיון שהוא במלואו, היא

שער הציור

(נ) עין במקד"חיים בסוף תקון-ערוכין דמשמע שם לכאורה דמקל בנה, ואולי ג"כ פתחו באותו שלא נצא למעלה מהקנים כלום, רק שאין קפידא פנה שהלחיים עבין יותר מהטבל: (נ) תפארת-ישראל בראש ערוכין: (נד) מרדכי, וחיבא באחרונים: (נ) משמנות-יעקב סימן קיא, ועין שם עוד טעמים, דאי לא יתקנו בחוקה יש פנה קלקלים בזה⁸⁴, ועין שם עוד שכתב דאם החבל שנתקן על-גב הקנים נכסף למטה בעגול יש להר"א לתקנו, עין שם שהמורה פנה: (ב) מבאר בפוסקים: (ג) דאי לא תכי אתי איתא דהאי גיטא ודהאי גיטא ומכשיל לה⁸⁵.

הלכות שפת סימן שם שם

ביאורים ומוספים המשך

מלמעלה ואין לו סף ישר

ב מבורא, שבכיפה נחשב למשקוף

אחרונים. וראה בשעה"צ (סי"ק נו), שהביא את דברי המשכנות

לשיטתו כתב, שאם המחנות

הרבה ומאידך פסלו קנה עליון בעיגול כמובא לעיל, מוכח שסוברים

ואם המחנות עשויות בעיגול

התקרה ישרה כזה וי"א, כתב

המשך בעמוד הבא

אם המשקוף עגול גם כזה וי"א, הרי זה כשר. וכתב שכן משמע ברמב"ם (פ"ח מהל' מוזהר ה"ד), וטור ושו"ע (יו"ד סי' רפז).

אמנם בריטבי"א (עירובין יא, ה"ה) הישר שמעל העיגול כזה וי"א, אבל אם המשקוף עגול גם מצידו העליון הרי זה פסול. וכן דעת התוספת שבת (סי' שסג ס"ק סד) והפמ"ג (שם משב"ז ס"ק יט) ושו"ת חתם סופר (א"ח סי' צו) ושו"ת משכנות יעקב (א"ח סי' קכג) ועוד אחרונים. וראה בשעה"צ (סי' נו), שהביא את דברי המשכנות יעקב הנ"ל לענין שאם החבל שנותנים על גבי הקנים נכפף למטה בעיגול יש להזהר לתקנו.

ואם היה הקנה העליון עשוי מב' קנים באלכסון וראשיהם נושקים כנגד אמצע הפתח כזה וי"א, כתב החו"א (שם ס"ק ו) שאלבסון דינו כעיגול, וכן כתב בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' רסד), והחו"א לשיטתו כתב, שאם המחנות

גבוהות י' טפחים הרי זה כשר כדון כיפה, ואם אינן גבוהות י' טפחים, לדעת הרמב"ם פסול ויתכן שגם לדעת הטור, אמנם לדעת המשכנות יעקב והאחרונים הנ"ל שמשקוף עגול פסול, הוא הדין בב' קנים באלכסון.

ולעיל (שם ס"ק א) כתב החו"א שבמו שבב' קנים באלכסון יש לפסול [לסוברים בן]. הוא הדין בקנה אחד שהולך בשיפוע באלכסון ישר כזה וי"א יש לפסול. אמנם בדעת הפמ"ג (א"א ס"ק יח) והתוספות שבת (ס"ק כו) שהכשירו קנה עליון בשיפוע

הרבה ומאידך פסלו קנה עליון בעיגול כמובא לעיל, מוכח שסוברים שיש לחלק בין אלכסון ישר שבשר לבין עיגול שפסול, וכן נראה בדעת המשב"ב לעיל (ס"ק ט) שסתם להכשיר באלכסון בשיפוע הרבה, ולענין חוט עליון המהעגל חשש למשכנות יעקב לפסול.

ואם המחנות עשויות בעיגול התקרה ישרה כזה וי"א, כתב

עשרה טפחים וקשר את החבל למעלה מהם על עמודים אחרים שעל הגג, הרי זה כשר גם באופן שקשר מצד העמודים שבגג, שהרי עמודים אלו שעל הגג אינם משמשים לקנים של צורת הפתח אלא העמודים שלמטה. ובשעה"צ שם (ס"ק פו) כתב, שהיינו דוקא כשאי אפשר בענין אחר, אבל אם אפשר בענין אחר טוב להימנע מלעשות כן מפני הרואים.

[משנ"ב ס"ק טו]

דאיתן שבצדדים צריך להזהר שלא ינידם הרחוקים.

62) ואם העשרה טפחים התחתונים של הקנים אין מתנודדים, ולמעלה מעשרה הם מתנודדים, כתב בשעה"צ לקמן (סי' שסג ס"ק יא) שדעת המחצה"ש שכשר.

[משנ"ב ס"ק טז]

ויש מאחרונים שפתימירין בזה.

63) וכן דעת החו"א (א"ח סי' עו ס"ק ו), שאין מקום לחלק בין הקנים שבצדדים לקנה העליון, כיון שהכל נכלל בבנין צורת הפתח. אלא שכתב שאין לפסול מחיצה או עמוד שמתנודדים אלא באופן שעל ידי נודדים מתבטל מהם שם מחיצה, ולכן בצורת הפתח אין העמוד פסול אלא אם כן הוא מתנודד באופן שהרוח כופפת אותו למטה מ"ו, או שהיא מרחיקה אותו ג' טפחים מן הבתל חוץ למבוי, או שעל ידי הרוח יוצא הקנה העליון חוץ לב' הקנים שבצדדים, כיון שבאופנים אלו בטלה צורת הפתח [וכמו שכתב לעיל (שם סי' עא ס"ק ו)]. וראה בהערה הבאה.

[שעה"צ ס"ק נ]

דאי לא יתקנו פתח יש פיה קלקלים בזה.

64) שם כתב שיש לפסול מכמה טעמים: א. כשהחוט נופל ומתעגל כלפי מטה, נחשב הוא למשקוף עגול שפסול [ומה שהבשירי בכיפה (כדלהלן שו"ע סי' ב) הוא רק משום שפני הכיפה העליונים נגמרים בקו ישר, אבל כאן שכולו עגול הריהו בכלל פירחוי שימאין]. ב. כיון שהחלק שנכפף למטה אינו נמצא מעל הקנים אלא ביניהם, ונחשב לצורת הפתח מן הצד [כמו שנתבאר משנ"ב לעיל ס"ק סד], ואפילו אם רק חלק מהמשקוף נכפף, נחשב אותו חלק כאינו קיים, וחסר חלק מהמשקוף. ג. כשהחוט רפוי מצוי שעל ידי הרוח יוצא החוט מכנגד המוחות ולחוץ, ונמצא שאין המוחות כנגד המשקוף ופסול. וכתב עוד, שאפילו בזמן שאין הרוח מנידה את החוט והוא עומד בין המוחות הרי זה פסול, משום שהיא מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצידה. והחו"א (א"ח סי' עא ס"ק י, וסי' עז ס"ק ו) הסכים לשני הטעמים האחרונים ונחלק על הטעם הראשון, כיון שסובר שמשקוף עגול כשר, וכמו שיתבאר בהערה הבאה.

ובספר בינת שמחה (עמ' רב) הביא בשם הגר"ז מבריסק, שמשמע זה עושים מתקני העירובין לחיים רחבים הרבה יותר מהחוט של העליון, כדי שאף אם יצא החוט על ידי הרוח עדיין יהיה כולו כנגד בין הקנים, ומשום שקשה למתוח את החוט עד כדי כך שהרוח לא תזיז אותו כלל ממקומו.

[משנ"ב ס"ק טז]

דלא מצרפין מקום העגול לגבה עשרה טפחים.

65) ולענין המשקוף, דעת החו"א (א"ח סי' עא ס"ק ג) שאפילו

